

Literatura →

Kapitalismoa eta giza-harremanak

Alex Gurrutxaga

Itzaso Araqueren lehen liburua da *Damutzen ez direnak*, XII. Augustin Zubikarai Beka lortuta argitaratua. Europako hiri banatan bizi diren Stuart, Andreas eta Naroaren inguruko gertaerak biltzen ditu nobelak; istorioak ez daude lotuta, hiru ipuin luze direla ere esan daiteke, baina hondoko gaia berbera da beti: pertsonen erlazioetan nola eragiten duen gizarte kapitalistak.

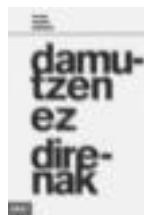
Gaur egungo erlazioak daude oinarrian, ahulak eta laburrak, zeinetan banakoek etekin egoistak bilatzen dituzten (ez kasualitatez, Houellebecq aipatzen da) diruak eta sexuak mugiturik: «Nik uste —dio Naroak— Merkaturko Legea gizarte-harreman guztietara hedatu dela» (205). Kapitalismoari begira, egiten dutenaz damutzen ez direnak dituzte jopuntuan Araquek, maila sozialean gora egitea eta gero eta gehiago kobratzea beste helbururik ez dutenak: hor daude Berlin go eraikuntza enpresak, Lega Nordeko politikariak, Goldman Sachs bankua, eta haietan lane-

an ari den jendea, badakiena «arrakastarako bidean duintasuna oztupo bat baino ez dela» (122).

Ez gara ari, ordea, neoliberalismoaren kritika simplista batez, ikuspegi dialektiko batez baizik. Hain zuzen, nobelaren alderdi sendoena errealitatearen konplexutasuna islatzeko eran dago; begirada jakintsu, zorrotz eta sendoa ageri du idazleak. Protagonistek jendilajea dute inguruan, hipokresia eta zekenkeria, eta eurak ere sistemaren parte dira ezinbestean: baina nola jokatzen dute? Oker jokatzean errua sistemari edo egoerari egozteak aukera bat, eta bestea damutzea, errua norbere gain hartuta. Kinika hori bizi dute protagonistek, eta damua gizatasun keinu gisa ageri da, zorionerako eta askatasunerako lehen pauso gisa.

Formalki fragmentarioa da nobela. Istorio bakoitzak du bere narratzailea eta horiek erabiltzen duten pertsona gramatikala ezberdina da. Gainera, kapitulu guztietan dago pertsonaia bakoitzi loturiko pasarte bana; esan behar da horrek ez duela irakurketa zailtzen, banaketa argia baita. Edonola ere, ez zait irudit

egitura horrek ezer ematen diotnik istorio bakoitzari eta eztaba daiteke nobela izaerarik eskaintzen duen. Beste alde batek, *showing* deitzen denaren falta sumatu dut pertsonalki, alegia, narratzaileak Urika klasista bat dela kontatzea baino gehiago, neronek ikustea haren portaeran, halakoxea dela; potentzia filosofiko handia du testuak, baina narratzaileak gaia gure ordezturkitatzen duen pasarteetan, irakur-

'DAMUTZEN EZ DIRENAK'

- Egilea: Itzaso Araque.
- Argitaletxea: Elkar.

kurketa erraztu eta interpretazioari espazioa jaten zaio.

Estiloa dela eta, hizkera dotorez idatzia dago nobela oro har. Zenbait atal deskribatzailetan estilo poetiko fina antzematen da, eta baita pasarte ironiko zenbaitetan ere («Deutsche Bank: 900 euroko larru-pasada», 203). Aldiz, elkarrizketatan sinesgarritasun arazoak daude: hizkerak ez dira bereizten, eta molde oso formala eta hanpatua du hainbat pertsonaiak lagunarte giroan (Andreas, Antonellak, eta abar).

Eta kritika soziala funtsezkoa denez, azken ohar bat, irudi bailezake nobelaren irakurketa zaila edo gogorra dela: ez da hala, espazioak direla-eta. Ziurrenik eleberririk islatu nahi duenerako ez da beharrezkoa gertaera nagusiak Londresen, Berlinen eta Milanen kokatzea (unibertsaltasunaren aitzakiak ez du balio), baina horrek erabat baldintzatzen du nobela; izan ere, kritikaren objektuak kanpoan kokatzen direnez (Italia, Alemania eta Erresuma Batua gune neutroak dira guretzat), irakurlea ez da identifikatua sentitzen eta ezta deseroso ere.

'BETERRIKO LIBURUA', 56. ZENBAKIA

- Argitaratzailea: Larramendi Kultur Bazkuna.

«Garai berrien zain, gero arte!», dio *Beterriko Liburua*-ren 56. zenbakiko azalak. Diru laguntzen jaitziera dela eta, aldizkaria argitaratzeari uztea erabaki baitute arduradunek, eta 111 Akademiaren jarraipena bera ere zailantzan dago. Miren Asiain, Alberto Ladrón Arana eta Arrate Egaña dira elkarrizketatuak.

'BERTSOLARI', 88. ZENBAKIA

- Argitaratzailea: Bertsotzaleak Kultur Elkartea.

Ametz Arzallus Xilaba Ipar Euskal Herriko Bertsolari Txapelketaren irabazleari egindako elkarrizketaz gain, irratigintzari eta Arabako Bertsotzale Elkarteari buruzko erreportaje bana eskaintzen du *Bertsolari*-k, eta baita Eneko Dorronsoro Xalbadorri buruz egiten ari den filmari buruzko informazioa ere.

'KARMEI', 280. ZENBAKIA

- Argitaratzailea: Euskal Herriko Karmeldarrak.

Luis Baraiazarraren *Balendin Aurre-Apraiz olerkariaren jaio-tzako mendeurrena (1012-2007)* artikulua plazaratu du *Karmel*-ek. Iñaki Martiartu, A. Olea, Roman Garmendia, Joseba Aurkenerena, Amaia Iturbide, Joxemari Urteaga eta Ana Urkizaren testuak ere badira; eta Friedrich Holderlinen poemak, Luis Arostegik itzuliak.

↓ Haur eta gazte literatura

Urrezko kaiola

Inanol Mercero

Etxerik gabe bizi direnak literatur gaia izaten dira maiztasun erregular batekin. Urruti jo gabe, 2011ko Euskadi Saria irabazi zuen Miren Agur Meaberren *Errepidea* narrazioak karabana batean bizi ziren amaialaba batzuenak kontatzen zituen.

Halako gai sentikorra jorratzeko orduan ikuspuntu kritikoa erakusten da batzuetan, besteean erromantikoa, baina beti gertatzen da labainkor. Gauzak nola diren, dugun krisi garai hauetan ahoz aho dabil halako egoeraren drama.

Ruiz eta Eibar literaturgileak ausartu dira bada gaia ukitzeza, bakoitza bere ofiziotik, *Gure etxea* deritzon album ilustratu honekin.

Liburua etzanda da, tamaina er-taineakoa (31x22 cm) eta koloretan dator.

Liburuak dituen 36 orrialdeetan formatua errepikatu egiten du, bai irudien konposaketan, bai

narrazioaren egituraketan, bai mezuan. Bi-orrriko bakoitzean, ezkerretara testua dugu paper eta kartoiak irudikatzen duen hondo baten gainean, eta eskuinetara ilustrazioak daude, testurik gabe. Zehaztu behar da eskuineko ilustrazio horietan irudiek ez dutela plano orokorrik eskaintzen; alderantziz, mintzagaia denaren xehetasunak ematen dituzte, zatiak planoz kanpo nahita utzita. Merezki du aipatzea Eibar ilustratzailearen lana ere, harengan ohi-koak diren irudi gozoetatik al-dendu nahiko balu bezala agertzen dela, esperimentazioari tartea eskainiz.

Esanda gelditu da gaia etxegabeak direla. Etxegabe arloetako zehazki, tetrabrik kutxatik ardoa edaten duen bizardun bat ageri baitzaigu irudietan. Baina, haur batekin ageri da. Eta haurra narratzailea da.

Testua esaldi laburretan ematen zaigu, dosi txikitik, eta haurrak bere bizilekuaren deskribapena era tranpatian egiten du, ezustekoa amaierarako ezku-

tzen denean egiten den eran. Hala, bere «etxeak» igerilekua, lorategia eta garajea dituela esaten digu, bai eta hondartza ondoan dagoela ere. Haurrak halakorik esaten ez badu ere, amaiera alde-rra parke batean kartoiaren artean bizi dela ikusten dugu, hori bai, zeharka, arestian aipatu dugun plano orokorraren faltagatik.

Obra guztia ongi baino hobeto kalkulatu dago irakurleak aberatsen luxuzko etxeak aldera ditzan protagonistak duen bizile-

'GURE ETXEA'

- Idazlea: Ruben Ruiz.
- Ilustratzailea: Eider Eibar.
- Argitaletxea: Erein.

kuarekin, mezu baikor bat emanek kaleko biztanle hauei buruz, azken finean haien bizitokiak aberatsarenak dituen luxu guztiak dituela iradokiz.

Esan liteke obra honetan ikuspuntu erromantikoa erabili dela, kaleko biztanleak askatasunaren eta bizipozaren eredu jarriaz.

Halako mezua zabaltzearen egokitasunaz zalantza bat baino gehiago piztea zilegi bekit, etxegabeteen dramak erakusten duen legez, kale gorria ez baita bizileku desiragarria. Era berean da kezagarria erakustea kaleko biztanlea zorientasunean bizi den pertsona gisara; halakoa, zoritxarrez, gaixo dauden pertsonak dira, bere burua gobernatzeko gaitasun eta indarrik gabekoa, eta ez dute, are gutxiago, haur bat zaintzeko kimen edota indarra.

Obra honen egileek erromantiko handiak direla erakutsi digute, baina, agian, nomaden askatasuna gure gizartearen baztertuekin parekatzean tronpatu egin dira.